

ĐÁP ÁN THAM KHẢO
KÌ THI TUYỂN SINH LỚP 10 THPT NĂM HỌC 2023 - 2024
MÔN THI: NGỮ VĂN
SỞ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

Câu 1: (3,0 điểm)

a. Lợi ích của việc đề những nghĩ suy cất lên thành lời: (HS chọn 2 lợi ích)

- + Mang đến sự chia sẻ, cảm thông.
- + Tạo thành mối dây liên kết giữa người với người.
- + Giúp lan truyền những điều tích cực, đẹp đẽ.

b. Thành phần biệt lập trong đoạn thơ của Lưu Quang Vũ: thành phần gọi – đáp “Mẹ ơi”

c. Lời chia sẻ của bác sĩ Đặng Thùy Trâm giúp em hiểu được tinh thần quyết tâm, chiến đấu, sẵn sàng xả thân mình để đánh đổi lại hòa bình cho đất nước.

d. HS trình bày cảm nhận của mình về cách suy nghĩ của triết gia nhỏ xinh Bao Nakashima.

- Gợi ý:

- + Mỗi con người là một cá thể riêng biệt, duy nhất và độc đáo vậy nên cần giữ gìn được bản sắc riêng của bản thân, không nên biến mình thành bản sao của ai khác.
- + Khẳng định giá trị của bản thân, tự tin, được là chính mình, từ đó phát huy những điểm mạnh, sống có quan điểm riêng, tạo ra nhiều cơ hội trong cuộc sống.

Câu 2: (3,0 điểm)

**HS trình bày theo đúng yêu cầu đề : bài văn (500 chữ), cần nêu được những ý sau:*

- Giới thiệu khái quát về khổ thơ trích trong *Từng ngày ba mẹ thở theo con* của tác giả Lê Minh Quốc.
- Giới thiệu vấn đề cần nghị luận: *Nếu những suy nghĩ tốt đẹp không được cất lên thành lời...*

- Giải thích những suy nghĩ tốt đẹp: là những suy nghĩ theo chiều hướng lạc quan, nhìn mọi sự việc, mọi vấn đề luôn luôn thấy cái hay, cái đẹp.

- Bàn luận vấn đề:

+ Từ ý trong khổ thơ => bày tỏ thái độ đúng mực, nói lời cảm ơn trước sự giúp đỡ của người khác.

+ Trong cuộc sống, khi chúng ta gặp phải các vấn đề liên quan đến người khác theo chiều hướng tốt/xấu, thay vì chỉ im lặng, lẳng lặng bỏ qua mà chúng ta nói lời cảm ơn/xin lỗi, cuộc sống sẽ khiến nhẹ nhàng hơn.

+ Nếu những lời nói với suy nghĩ tốt đẹp không được cất thành lời, nó có thể tàn phá một mối quan hệ tốt đẹp.

+ Dễ gây ra những thiệt thòi không đáng có đối với cả bản thân ta lẫn người khác.

+ Phê phán những người có lối sống, thái độ thờ ơ, vô cảm trước mọi vấn đề trong cuộc sống, làm ảnh hưởng tiêu cực đến mọi người xung quanh.

+ Đôi khi câu nói chỉ dừng lại ở suy nghĩ của chúng ta không phải lúc nào cũng là tốt. Hãy biết cách lựa chọn lời nói, thời điểm, phát ngôn thích hợp để vừa giúp bản thân cảm thấy nhẹ lòng và cũng khiến người khác cảm thấy thoải mái, vui vẻ hơn.

- HS đưa dẫn chứng phù hợp.

- Khẳng định lại ý nghĩa của vấn đề vừa nghị luận.

- Liên hệ bản thân, rút ra bài học.

Câu 3: Đề 1 (4,0 điểm)

Chọn bài thơ “Quê hương” của tác giả Đỗ Trung Quân (khổ cuối của bài)

Mở bài:

+ Giới thiệu về chủ đề tình yêu quê hương và dẫn ra bài thơ “Quê hương” của tác giả Đỗ Trung Quân và khổ thơ cuối của bài thơ.

Quê hương với mỗi người thật giản dị, thân thương. Yêu quê là yêu con đường đến trường, yêu những mái nhà tranh, yêu cánh đồng lúa chín...Nhà văn Ê-ren-bua đã từng nói: suối chảy vào sông, sông chảy ra biển, tình yêu tổ quốc bắt nguồn từ tình yêu với những thứ

thân thuộc quanh mình. Tình yêu đất nước bao giờ cũng bắt nguồn từ tình yêu quê chân thành, giản dị như thế. Nhà thơ Đỗ Trung Quân chắc hẳn yêu quê lắm mới có những hình ảnh so sánh đẹp và dễ đi vào lòng người đến thế.

Thân bài:

*Phân tích khổ thơ đề ra được tình yêu nước của con người Việt Nam

“Quê hương mỗi người chỉ một
Như là chỉ một mẹ thôi
Quê hương nếu ai không nhớ
Sẽ không lớn nổi thành người.”

Đọc câu thơ nhiều người ngỡ ngàng khi nhận ra, quê hương sao gần quá. Nó ở trong tuổi thơ, trong câu chuyện bà kể, trong lời hát mẹ ru, trong trái cây dịu mát. Quê hương là chùm khế ngọt, quê hương là con đường đi học. Còn gì gần gũi hơn thế với mỗi người dân đất Việt. Quê hương là vô hình, khó định nghĩa và khó có thể gọi ra được cụ thể, rõ ràng. Thế nhưng nhà thơ đã đưa ra cho ta một định nghĩa thật giản dị, biến cái vô hình thành hữu hình. Quê hương có thể nhìn thấy, có thể cảm nắm, có thể thưởng thức được mỗi ngày. Với chùm khế ngọt con người cảm nhận quê hương đầy đủ nhất bằng mọi giác quan. Tuổi thơ ai cũng trải qua những năm tháng tới trường. Con đường đi học đã trở thành người bạn tri kỷ. Hình ảnh “rợp bướm vàng bay” gợi nên cho ta những gì thân thương và trong sáng nhất của tuổi học trò. Quê hương là thế đó. Nhắm mắt lại ta như thấy quê hương đã ở đó rồi, ở ngay bên trong trái tim mỗi con người.

Khi ta còn nhỏ, những vần thơ về quê hương đã luôn theo ta qua lời ngâm của bà, của mẹ. Quê hương theo ta khi ta chơi, khi ta cười, khi ta ăn, khi ta ngủ. Quê hương là gì? Xưa nay chưa có ai định nghĩa nổi. Nhưng với một phong cách rất Việt Nam, Đỗ Trung Quân đã khiến những người con xa quê phải bật khóc.

“Quê hương” hai từ “thiên liêng” nhất của một đời người. Nó là mảnh đất chào đón sự khởi đầu của cuộc đời, một sinh linh. Con người ta không thể có hai quê hương cũng như không thể có hai người mẹ. Mảnh đất quê hương yêu dấu mà nơi ấy cho ta hạt gạo ta ăn, ngụm nước ta uống, là nơi đã đón nhận những bước chân chập chững đầu đời. Quê hương ấm áp, ngọt ngào như dòng sữa mẹ, nuôi lớn ta từng ngày, từng ngày. Với Đỗ Trung Quân “Quê hương” thân thương là thế. “yêu dấu là thế. Từ “chỉ một” như muốn nhắc nhở chúng ta, quê hương là duy nhất, nếu ai mà không nhớ quê hương, người đó sẽ không thể lớn nổi thành người”. “không lớn nổi không phải là cơ thể không lớn lên, không phải là con người ta cứ bé mãi, mà “không lớn nổi” có nghĩa là không trưởng thành một con người thật sự.

Người mà không nhớ về cội nguồn, gốc rễ, ăn cháo đá bát thì người đó không có đạo đức, không xứng đáng là một con người.

Với tất cả chúng ta, quê hương là một thứ gì đó gần gũi đến kỳ lạ. Như khi ta ăn một trái lê, ngửi một bông hoa, vị thơm ngọt của nó gợi nhắc ta về với quê hương; nơi có những cánh đồng trải dài xa mãi, những bãi cỏ xanh thơm mùi thảo mộc, những chiều hoàng hôn bình yên, ta ngồi nhìn gió hát. Dù có đi đâu xa, hơi thở của quê hương vẫn bên ta, để ta luôn có một góc nhỏ bình yên với tâm hồn. Khi ta lớn lên, ta ra đi, bon chen, lặn lội trên đường đời. Bao nhiêu mệt mỏi, bao nhiêu tủi hờn, ảm ức, ta vẫn cố chịu, để rồi khi trở về nhìn thấy rặng tre đầu làng, con đê trước sông và nhận ra mái nhà thân quen của ta đâu đó trong xóm, ta lại bật khóc, tiếng khóc vỡ òa ra vì để trú hết tủi hờn, đau buồn, tiếng khóc vờ vì một niềm hạnh phúc vô bờ bến. Ôi ! Sao mà yêu thương thế!

Về với quê hương, như về với ký ức, như về với bản chất con người thuần túy, quê hương cho ta sự yên ả, tĩnh lặng, sự bình dị, thanh tịnh. Ta như điên cuồng muốn ôm lấy quê hương mà hôn, mà yêu. Ta như muốn chạm tay vuốt ve tất cả mọi thứ, rồi hét lên rằng “Quê hương ơi! Con đã về”. Ta chỉ muốn nhìn hết, thu hết mọi sự yêu thương ấy để vào trong tim, cho nó cùng sống, cùng chết với ta. Như vậy ta sẽ chẳng còn cô đơn, chẳng còn thương nhớ nữa.

Mọi sự vật nơi đây đều có một linh hồn riêng biệt. Linh hồn ấy mãi mãi chẳng đổi thay. Mọi linh hồn ấy đều sẵn sàng dang tay chào đón ta trở về. Cái đụn rơm này, cái cây đa già này, cả cái mùi ẩm mốc của đất quê này... Tất cả, tất cả đều vây lấy ta, trò chuyện với ta, hơn hết chúng đã giúp ta chữa lành mọi vết thương lòng.

Với ta, quê hương luôn gắn với vòng tay của bà, của mẹ, là nụ hôn, là giọt nước mắt. Quê hương thơm mùi canh cà chua, tròn như quả cà, xanh như màu rau muống luộc. Đâu phải vì chưa từng ăn những thứ đó, mà sao giờ đây, nó lại ngon đến thế!. Quê hương sôi nổi và mộc mạc trong những câu chuyện vui rôm rả của làng xóm láng giềng mỗi buổi tối trăng sáng, là nụ cười ngây thơ đến mê hồn của lũ trẻ con. Ta muốn yêu, yêu hết tất cả mọi thứ của mảnh đất này.

Quê hương là một cái gì đó như ràng buộc, như một thứ kỳ diệu khiến ngày ta phải ra đi, tiến một bước nhưng muốn lùi hai bước. Phải ra bến xe nhưng lại chạy ra sông ngồi ngẩn ngơ một lúc, ngắm nhìn dòng suối bạc lấp lánh đến chói mắt khi mặt trời chiếu xuống. Quê hương ơi là quê hương!

Lại một lần nữa – ta khóc – ngày ta phải ra đi – đến giờ, ta còn quyến luyến. Kì lạ sao ta đi chậm như thế, cứ hay ngoảnh lại như thế, cây đa đầu làng đã xa mờ lắm rồi mà ta vẫn ngơ

nó chỉ mới kia thôi. Trong lòng bỗng thấy băng khuâng, xao xuyến lạ! Ta ngạc nhiên vì thấy sao lá vẫn xanh, nắng vẫn vàng ươm trùm lên cảnh vật. Thật thế, quê hương như máu thịt ta, kể từ khi lọt lòng, ta đã trao cho nó nửa linh hồn của mình vì vậy đi đâu cũng nhớ, cũng thương.

*Tác động đối với bản thân

Đọc những dòng thơ, mỗi chúng ta không khỏi bồi hồi và xúc động trước những hình ảnh quen thuộc của quê hương, trước tình yêu quê hương nồng ấm của nhà thơ. Bên cạnh đó, tác động trong chính mỗi chúng ta trách nhiệm phải nỗ lực học tập rèn luyện đạo đức hơn nữa để trưởng thành hơn, thành công hơn, đóng góp sức lực vào công cuộc phát triển đất nước. Đồng thời phải biết trân trọng bảo vệ những nét đẹp của quê hương đất nước, giữ gìn những nét đẹp văn hóa dân tộc.

Đất nước ta đang bước vào một thế kỉ mới, một thời kỳ hội nhập kinh tế mới, một thời kỳ toàn cầu hóa để phát triển cùng các nước láng giềng. Vì vậy mỗi người, mỗi cá nhân chúng ta cần phải góp phần vào việc giúp đất nước phát triển, và trách nhiệm của những học sinh hiện nay là rất quan trọng, những người học sinh cần phải chuẩn bị hành trang của mình đầy đủ, để có thể đi tới một nơi thật xa mà gần trong tương lai chúng ta. Hành trang ở đây không phải là những vật dụng cần thiết cho một chuyến đi, mà là những tri thức, kĩ năng, thói quen được coi là những điều kiện cần và đủ để thanh niên có thể đi đến một nơi thật xa mà gần trong tương lai của họ, và cũng chính là điều kiện để họ có thể giúp cho đất nước phát triển hơn hoặc bằng so với các nước láng giềng. Vì vậy trách nhiệm của thanh niên hiện nay là rất quan trọng có thể quyết định tương lai của đất nước sau này. Thế mà, có những thanh niên đã không ý thức được trách nhiệm của mình đối với đất nước hiện nay là quan trọng như thế nào, mà chỉ việc lo ăn chơi mà không cố gắng học tập để có thể giúp cho tương lai của mình và đất nước. Về trách nhiệm của mỗi chúng ta thì phải ra sức cố gắng học tập thật tốt và không tham gia vào các tệ nạn của xã hội mà làm cho đất nước bị thụt lùi so với các nước bạn bè. Thanh niên phải xác định được lý tưởng sống của mình và tương lai của mình để có thể giúp cho đất nước phát triển tốt hơn trong tương lai.

Kết bài:

+ Khẳng định lại tình yêu đất nước của con người Việt Nam. Liên hệ trách nhiệm cho mỗi người.

Bài thơ kết thúc bằng một hình ảnh so sánh mang ý nghĩa sâu sắc. Quê hương được so sánh với mẹ vì đó là nơi ta được sinh ra, được nuôi dưỡng lớn khôn, giống như người mẹ đã sinh thành nuôi ta khôn lớn trưởng thành. Vì vậy, nếu ai không yêu quê hương, không nhớ

quê hương mình thì không trở thành một người tốt được. Lời thơ nhắc nhở mỗi chúng ta hãy luôn sống và làm việc có ích, hãy biết yêu quê hương xứ sở, vì quê hương là mẹ và mẹ chính là quê hương, vì “Khi ta ở, chỉ là nơi đất ở – Khi ta đi, đất đã hoá tâm hồn” (Chế Lan Viên).

Câu 3: Đề 2

- Yêu cầu: Đảm bảo cấu trúc bài nghị luận văn học, trình tự mạch lạc, lập luận chặt chẽ, diễn đạt rõ ràng.
- + Mở bài: Dẫn dắt, nêu được vấn đề cần nghị luận.
- + Thân bài: Triển khai vấn đề nghị luận.
- + Kết bài: Khái quát, khẳng định lại vấn đề nghị luận.
- Xác định vấn đề cần nghị luận: Suy nghĩ về tình cảm gia đình trong một đoạn trích hoặc một tác phẩm văn học từ đó có cách đọc - hiểu đúng đắn.
- Triển khai vấn đề thành các luận điểm hợp lý, thuyết phục.

1/ Giải thích:

- Thế nào là tình cảm gia đình?

Khẳng định: Tình cảm gia đình là tình cảm thiêng liêng, giữa những người máu mủ, ruột thịt. Tình cảm ấy không chỉ là tình cảm giữa những người có cùng huyết thống với nhau mà những người không chung huyết thống cũng có thể cảm nhận được từ việc họ quan tâm đến nhau, cộng tác với nhau trong công việc, trong cuộc sống.

2/ Bàn luận - Chứng minh:

- Gia đình là nơi cuộc sống bắt đầu và tình yêu không bao giờ kết thúc. Đó là món quà tuyệt vời nhất, là điểm tựa vững chắc nhất và là bến đỗ bình yên nhất đối với mỗi con người chúng ta. Tình cảm gia đình luôn là nguồn cảm hứng bất tận trong văn chương
- Khi đọc “Chiếc lược ngà” của Nguyễn Quang Sáng, ta cảm nhận được thiêng liêng hai tiếng gia đình.
- Chiến tranh là hiện thực đau xót của nhân loại. Truyện ngắn “Chiếc lược ngà” là một áng văn bất hủ ca ngợi tình phụ tử giản dị mà thiêng liêng. Chiến tranh đã làm cho con người phải xa nhau, chiến tranh làm khuôn mặt ông Sáu biến dạng, chiến tranh khiến cuộc gặp gỡ của hai cha con vô cùng éo le, bị thử thách, rồi một lần nữa chiến tranh lại khắc nghiệt để ông Sáu chưa kịp trao chiếc lược ngà đến tận tay cho con mà đã phải hi sinh trên chiến trường.
- “Chiếc lược ngà” như một truyện cổ tích hiện đại dẫn người đọc dõi theo số phận của nhân vật. Người còn, người mất nhưng kỉ vật gạch nối giữa cái mất mát và sự tồn tại là chiếc lược ngà nói với chúng ta nhiều điều nhất là cho người đọc là cảm nhận tình phụ tử thiêng liêng, sâu đậm – tình yêu thương mà ông Sáu dành cho đứa con gái.
- Khi anh Sáu về thăm nhà:

+ Khao khát, nôn nóng muốn gặp con nên anh đau đớn khi thấy con sợ hãi bỏ chạy: “mặt anh sầm lại, trông thật đáng thương và hai tay buông xuống như bị gãy”

+ Suốt ba ngày ở nhà: “Anh chẳng đi đâu xa, lúc nào cũng vỗ về con” và khao khát “mong được nghe một tiếng ba của con bé”, nhưng con bé chẳng bao giờ chịu gọi.

+ Phải đến tận lúc ra đi anh mới hạnh phúc vì được sống trong tình yêu thương mãnh liệt của đứa con gái dành cho mình.

- Khi anh Sáu ở trong rừng tại khu căn cứ:

+ Sau khi chia tay với gia đình, anh Sáu luôn day dứt, ân hận về việc anh đã đánh con khi nóng giận. Nhớ lời dặn của con: “Ba về! Ba mua cho con một cây lược nghe ba!” đã thúc đẩy anh nghĩ tới việc làm một chiếc lược ngà cho con.

+ Anh đã vô cùng vui mừng, sung sướng, hớn hở như một đứa trẻ được quà khi kiếm được một mảnh ngà voi. Rồi anh dành hết tâm trí, công sức vào làm cây lược, anh cưa từng chiếc răng lược, thận trọng, tỉ mỉ và cố công như người thợ bạc. Trên sống lưng lược có khắc một hàng chữ nhỏ mà anh đã gò lưng, tẩn mẩn khắc từng nét: “Yêu nhớ tặng Thu con của ba”

+ Khi bị viên đạn của máy bay Mỹ bắn vào ngực, lúc không còn đủ sức trấn trối điều gì, anh đã đưa tay vào túi, móc cây lược” đưa cho bác Ba, nhìn bác Ba hồi lâu.

=> Cây lược ngà trở thành kỷ vật minh chứng cho tình yêu con thấm thiết, sâu nặng của anh Sáu, của người chiến sỹ Cách mạng với đứa con gái bé nhỏ trong hoàn cảnh chiến tranh đầy éo le, đau thương, mất mát. Anh Sáu hy sinh, nhưng tình cha con không bao giờ mất.

3. Mở rộng vấn đề cần bàn luận:

- Nhấn mạnh vai trò của văn chương trong việc giúp con người hiểu cuộc sống và chính bản thân mình. Chúng ta tìm thấy mình trong văn chương để từ đó hoàn thiện nhân cách bản thân.

- Bởi vậy cần có cách đọc-hiểu đúng đắn: Cần tìm tòi, nghiền ngẫm với một lòng say mê, kiên trì, lý giải vấn đề, thậm chí phản bác lại vấn đề.

- Đọc-hiểu đúng đắn giúp ta rèn luyện được đạo đức, tính sáng tạo và khả năng tư duy, tiếp nhận những giá trị mà tác phẩm văn học đem lại.

- Bên cạnh đó, chúng ta dựa vào cái hay cái đẹp của ngôn từ, các biện pháp nghệ thuật, hay nghệ thuật xây dựng tâm lý nhân vật mà cảm nhận tinh thần tác phẩm.

(HS cần đưa ra bài học nhận thức đúng đắn cho bản thân.)